

WPROWADZENIE

Poznanie mechanizmu procesów transformacji przemysłu i usług w różnej skali układów przestrzennych jest jednym z podstawowych zadań, które stoją przed nauką, władzami przedsiębiorstw, instytucji publicznych i prywatnych, samorządowych, pozarządowych organizacji społecznych i in. Problematyka ta najczęściej rozpatrywana jest od strony: zmian udziału poszczególnych sektorów w jej ogólnym potencjale społecznym, gospodarczym i kulturowym, zróżnicowania przestrzennego przemysłu i usług w różnej skali układów przestrzennych, zmian układów sektorowo-przestrzennych oraz wpływu wybranych elementów otoczenia na zachowania przedsiębiorstw, sektorów i terytorialnych form koncentracji przemysłu.

Do tego głównego nurtu badawczego nawiązują rozległe badania i bogaty dorobek naukowy prof. dr. hab. Stanisława Misztala, byłego wieloletniego przewodniczącego Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Wskazuje na to prezentacja Jego osiągnięć naukowych, działalność na polu nauk geograficznych (Z. Ziolo) oraz rozległa twórczość wyrażająca się obfitym dorobkiem publikacyjnym (W. Kilar).

Problematyka niniejszego tomu generalnie nawiązuje do rozwijania i poszukiwania nowych problemów badawczych związanych ze zmianami funkcji i zachowań przedsiębiorstw przemysłowych, przemysłu układów regionalnych, a także sektora usług, w latach zmian systemu gospodarowania i przechodzenia do informacyjnej fazy rozwoju cywilizacyjnego. Należy zaznaczyć, że w procesie tym zmienia się rola industrializacji jako podstawowego czynnika kształtowania rynku pracy, nie zmienia się natomiast znaczenie przemysłu w zakresie oferowania coraz to nowych produktów, umożliwiających podnoszenie efektywności gospodarowania. Do tej idei nawiązuje praca T. Strykiewicza (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), omawiająca przemiany w geografii przemysłu i ich odzwierciedlenie w 25-letniej historii krakowskich konferencji organizowanych w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Procesy transformacji gospodarki, w tym przemysłu i usług, są procesem ciągłym, dlatego problematyka ta należy do aktualnych problemów badawczych i aplikacyjnych, stąd należy ją rozpatrywać w ujęciu dynamicznym w powiązaniu z określonymi kategoriami otoczenia. Na procesy transformacji gospodarki, w tym także na procesy transformacji przemysłu i usług podstawowy wpływ mają zmieniające się uwarunkowania, które m.in. określają: własności i potencjał ekonomiczny poszczególnych przedsiębiorstw, ogólny proces rozwoju cywilizacyjnego, uwarunkowania światowe, europejskie, a także krajowe i regionalne (Z. Ziolo – Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków).

Istotną rolę w tym procesie mają uwarunkowania związane z ogólnymi tendencjami rozwoju, prowadzące do budowania gospodarki opartej na wiedzy, z uwzględnieniem globalnych procesów geopolitycznych (J.T. Hryniewicz – Uniwersytet Warszawski). Jedną z metod zmierzających do tego celu jest budowa strategii jako narzędzia innowacyjnego zarządzania organizacją (W. Demecki, P. Żukowski – Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy).

Na rozwój gospodarczy i związane z nim procesy transformacji wpływają reguły konkurencji, które umożliwiają otwarcie gospodarki na rynek międzynarodowy, co wyraża się

wielkością i strukturą eksportu (A. Wieloński – Uniwersytet Warszawski). W znacznym stopniu umożliwia to potencjał innowacyjny przedsiębiorstw oraz konkurencyjność produktów na rynku Unii Europejskiej, np. w sektorze konstrukcji stalowych (D. Janczewska – Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi). Szczególne znaczenie w tym zakresie mają powiązania organizacyjne i właścicielskie przedsiębiorstw (P. Śleszyński – Polska Akademia Nauk, Warszawa) oraz wymiana towarowa z wschodnimi sąsiadami (T. Komornicki – Polska Akademia Nauk, Warszawa).

Procesy transformacji przemysłu z różnym nasileniem i często w odmiennych warunkach dokonują się w układach regionalnych i lokalnych. Obrazują to analizy: przestrzennego wymiaru procesów transformacji dokonujące się na terenie województwa pomorskiego (P. Czaplinski – Akademia Pomorska, Słupsk), zmiany funkcji przemysłu w potencjalnie społeczno-ekonomicznym centrów rozwoju województwa śląskiego (A. Wiedermann – Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), zróżnicowania przestrzennego sił ekonomicznych wiodących przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego (P. Brambert – Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy, Kielce) czy rozwoju przemysłu i usług w układzie lokalnym na terenie Jelcza-Laskowic (J. Bałach-Frankiewicz – Uniwersytet Wrocławski).

Ważną rolę w tym procesie odgrywają odpowiednie instrumenty wspierające działania rewitalizacyjne na terenie miast (K. Świerczewska-Pietras – Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), pomiary potencjału innowacyjnego (P. Siłka – Polska Akademia Nauk, Warszawa), analizy efektywności rozwoju przedsiębiorstw wysokiej techniki (A. Świdurska – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) oraz wpływu kryzysu finansowego na restrukturyzację przedsiębiorstw (K. Bauer – Uniwersytet Jagielloński, Kraków), a także instrumentów finansowych na politykę regionalną (J. Soboń, R. Szewczyk – Akademia Morska, Szczecin) czy instytucje prorozwojowe wpływające na aktywizację gospodarczą (P. Brezdeń, J. Drozdowska, W. Spallek – Uniwersytet Wrocławski).

Procesy transformacji gospodarczej i związany z nimi rozwój sektora usług w zasadniczym stopniu wpływają na rozwój niedoinwestowanych wcześniej sektorów usługowych, na co wskazuje przemiana sieci hotelowej w aglomeracji krakowskiej (M. Malarz – Krakowska Akademia im. AFM, Kraków), aktywizacja sektora budownictwa i handlu (T. Skotarczak, M.J. Nowak – Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Szczecin) oraz możliwości wykorzystania zasobów wodnych dla rozwoju układów lokalnych (A. Wagner, R. Mazur, P. Kramarz – Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków; Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), a także na rozwój kadr dla intensywnie rozwijającego się sektora turystyki i rekreacji (R. Malarz – Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków).

Mamy nadzieję, że problematyka ta będzie nadal rozwijana, dlatego zwracamy się z prośbą o jej pogłębienie i publikowanie wyników w Pracach Komisji Geografii Przemysłu PTG.

Szanowny Panie Profesorze, w imieniu Członków i Sympatyków Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego pragniemy Panu dedykować ten tom, jako wyraz uznania wraz z serdecznymi podziękowaniami za inicjatywę i wiele działań w zakresie rozwoju i wytyczania kierunków badawczych w polskiej geografii przemysłu. Żywimy głęboką nadzieję, że Pan Profesor będzie nadal rozwijał swoje prace badawcze i wspierał działania naszej Komisji.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał